

Vergaderjaar 2005–2006

30 356

Samenvoeging van de gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar

Nr. 3

Het advies van de Raad van State wordt niet openbaar gemaakt, omdat het zonder meer instemmend luidt (artikel 25a, vierde lid, onderdeel b, van de Wet op de Raad van State).

MEMORIE VAN TOELICHTING

1. Inleiding

Dit voorstel betreft de vrijwillige samenvoeging van de gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar. Het herindelingsadvies van de betreffende gemeenten is voorzien van een positieve zienswijze van gedeputeerde staten van Zuid-Holland. Met dit voorstel is het herindelingsadvies ongewijzigd overgenomen, het advies voldoet goed aan het beleidskader gemeentelijke herindeling. Het herindelingsadvies en de zienswijze van het provinciebestuur zijn als bijlage bij deze memorie van toelichting opgenomen.

2. Totstandkoming van het herindelingsadvies en voorgeschiedenis

De gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar liggen in de regio Rijnstreek. Sinds 1999/2000 wordt in deze regio door onder andere deze gemeenten en de provincie Zuid-Holland onderzoek gedaan en discussie gevoerd over bestuurskracht en schaal. De betreffende drie gemeenten ervaren zelf dat ze de krachtige positie, benodigd voor de schaalvragen en bestuurskracht, onvoldoende kunnen waarmaken. Tevens ervaren deze gemeenten dat ze (soms) moeite hebben om ook op tactisch en operationeel niveau volwaardig te functioneren.

In 2002 is nader onderzoek en discussie gestart over mogelijkheden tot samenwerking of samenvoeging van deze gemeenten, met als doelstelling het versterken van de bestuurskracht. In eerste instantie is de mogelijkheid tot vergaande samenwerking onderzocht. Dit bleek in onvoldoende mate bij te dragen aan de versterking van de bestuurskracht. Uit een onderzoek naar fusie tussen de gemeenten, waarbij verschillende varianten zijn bekeken, bleek dat de dan nieuwe gemeente bestaande uit de huidige gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar, voldoende mogelijkheden zou bieden om de lokale en regionale opgaven aan te pakken. Voortbouwend op deze onderzoeken werd in november 2003 aan de gemeenteraden van de betrokken gemeenten een plan van aanpak voor de fusie van de drie gemeenten voorgelegd. Op 30 juni 2005 hebben de gemeenteraden van de drie gemeenten het herindelingsadvies tot gemeentelijke herindeling van Liemeer-Nieuwkoop-Ter Aar vastgesteld. Op 19 juli 2005 hebben gedeputeerde staten van Zuid-Holland het

herindelingsadvies, voorzien van een zienswijze, verzonden aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

3. Inhoud van het voorstel

Het voorstel betreft een integrale samenvoeging van de gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar tot de nieuwe gemeente Nieuwkoop. De nieuwe gemeente zal een kleine 27 000 inwoners kennen (Liemeer had ongeveer 7000 inwoners, Nieuwkoop 11 000, Ter Aar 9000). De voorgestelde naamgeving van de nieuwe gemeente wijkt af van de werknaam welke in het herindelingsadvies is genoemd (Liemeer–Nieuwkoop–Ter Aar). In het herindelingsadvies is reeds aangegeven dat die werknaam niet voldoet, maar is nog geen alternatief aangeboden. In onderhavig voorstel wordt, bij afwezigheid van een door de fusiepartners voorgestelde definitieve naam, de naam van de grootste fusiepartner, Nieuwkoop, voorgesteld. Hierbij kan worden aangetekend dat gemeenten op grond van artikel 158 van de Gemeentewet zelf de bevoegdheid hebben hun naam te wijzigen.

De kernopgave van de nieuwe gemeente ligt in het op goede wijze invulling geven aan de lokale economie, recreatie en landbouw, waarbij goed rekening wordt gehouden met de verschillende kernen die het gebied omvat.

4. Beleidskader gemeentelijke herindeling

Draagvlak

Samen met bestuurskracht vormt draagvlak het belangrijkste criterium, dat de regering hanteert voor gemeentelijke herindelingen. Bij draagvlak wordt in de eerste plaats uitgegaan van het draagvlak dat blijkt middels de representatie van de inwoners door de gemeenteraden van de betrokken gemeenten. Alle drie de betrokken gemeenteraden hebben zich voor deze herindeling uitgesproken, wat duidt op een groot draagvlak. Ook het provinciebestuur van Zuid-Holland heeft zich positief uitgesproken over deze herindeling.

De wijze van verkenning of organisatie van draagvlak onder de inwoners van de gemeenten acht de regering een verantwoordelijkheid van de gemeenten zelf. Hiertoe hebben de betrokken drie gemeenten vanaf 2001 verschillende activiteiten ontplooid, waaronder onder meer rondetafelgesprekken, inloopbijeenkomsten, discussiebijeenkomsten, bewonersavonden en berichtgeving via de gemeentelijke websites en lokale kranten. Tot slot is in december 2004 onder alle stemgerechtigde inwoners van de drie gemeenten een informatieblad over de mogelijke fusie verspreid, alsmede een schriftelijke enquête. Uit de respons blijkt dat een ongeveer even groot deel van de respondenten (totaal aantal respondenten (4005) is 19,5%) de fusie als positief beoordeelt (40,5 %), als het deel van de respondenten dat de fusie als negatief beoordeelt (42,1%). Tot slot zijn er zeven zienswijzen ontvangen van inwoners van de gemeenten (1 in Liemeer, 6 in Ter Aar).

Bestuurskracht

Al vanaf 1999/2000 participeren de gemeenten Liemeer, Nieuwkoop en Ter Aar in het onderzoek en de discussie in de regio Rijnstreek rondom bestuurskracht en schaal. De gemeenten worden geconfronteerd met belangrijke strategische vragen rondom de ontwikkeling van het «Groene Hart». Deze vragen zijn gemeentegrensoverschrijdend en vragen om een krachtige positie van de lokale overheid. De drie gemeenten ervoeren toen al dat ze die krachtige positie onvoldoende kunnen waarmaken. Tevens

ervoeren de gemeenten dat ze (soms) ook moeite hadden om op tactisch en operationeel niveau volwaardig te functioneren. Dit resulteert in een kwetsbaarheid ten opzichte van de dienstverlening aan de burger, de uitvoering van projecten, de ontwikkeling van nieuw beleid en de voorzieningsituatie. Het in 2002 uitgevoerde nader onderzoek is geënt op het versterken van de bestuurskracht. In een vervolgonderzoek werd geconcludeerd, dat een fusie zorgt dat de lokale en (boven)regionale opgaven voor de komende jaren aangepakt kunnen worden. Ook uit het door het provinciebestuur van Zuid-Holland opgestelde beleid voor de bestuurlijke organisatie in de Rijnstreek is duidelijk geworden dat de fusie tussen de drie gemeenten hierin past en dat de bestuurlijke organisatie in dit gebied hiermee vastligt voor de (middel)lange termijn.

Interne samenhang, regionale samenhang en evenwicht

De drie gemeenten kennen een gemeenschappelijke identiteit van een landelijke en kwaliteitsvolle «Groene Hart gemeente», met een sterk ondernemerschap en een sterke gemeenschapszin. De nieuw te vormen gemeente kent een logische samenhang vanwege het in betekenende mate overeenkomen van het landschappelijke, economische en culturele karakter van de drie te fuseren gemeenten.

Door de voorgenomen herindeling ontstaat meer evenwicht tussen de partners in de Rijnstreek en met partners in de directe omgeving. Als zodanig is de samenvoeging een versterking van de regionale verhoudingen wat goed past binnen het provinciaal beleid voor de bestuurlijke organisatie in de Rijnstreek. Mede uit gehouden bestuurlijk overleg met buurgemeenten is gebleken dat de buurgemeenten geen bezwaren zien in een fusie tussen de drie gemeenten. De samenvoeging wordt gezien met waardering, mede vanuit het oogpunt van de mogelijkheden die hieruit kunnen ontstaan voor versterking van de bestuurskracht in de regio en de versterking van regionale samenwerking.

5. Financiële aspecten

Bij de voorbereiding van het herindelingsadvies is uitvoerig aandacht besteed aan de financiële gevolgen van het voorstel voor de nieuwe gemeente. Op grond van de verstrekte gegevens deel ik de conclusie van het bestuur van de provincie Zuid-Holland dat de nieuw te vormen gemeente financieel levensvatbaar is. De huidige gemeente Nieuwkoop is op het moment nog een artikel-12-gemeente, maar zal «schoon» worden opgeleverd aan de nieuw te vormen gemeente. Hierdoor is er geen relatie tussen de herindeling en de oplossing van de financiële problematiek van Nieuwkoop. Er zal dit jaar nog een zogenaamd artikel-12-rapport met betrekking tot het jaar 2005 verschijnen over de gemeente Nieuwkoop van de Inspectie Financiën Lokale en provinciale Overheden, waarin ook aandacht zal worden besteed aan de «schone» oplevering van de huidige gemeente Nieuwkoop aan de nieuw te vormen gemeente.

De algemene uitkering aan de nieuwe gemeente zal volgens de meest recente inzichten circa € 0,6 miljoen lager zijn dan de som van de algemene uitkeringen, die de samenstellende gemeenten in 2007 zonder samenvoeging zouden ontvangen. Dit bedrag is het resultaat van het saldo van negatieve effecten bij de maatstaven «vast bedrag voor iedere gemeente» en «schaalfactor sociale dienst». Een deel van deze structurele verlaging kan worden opgevangen door de te verwachten vermindering van de bestuurskosten, zoals het provinciebestuur ook heeft aangegeven. Voor het overige kan de nieuwe gemeente dit nadeel afdekken op grond van de efficiencyvoordelen van de nieuwe organisatie.

De nieuwe gemeente zal bij herindeling per 1 januari 2007 een uitkering ontvangen op grond van de maatstaf herindeling van circa € 5,4 miljoen.

Dit bedrag wordt gespreid over de eerste vier jaren na de herindeling betaald, waarbij in het eerste jaar 40% en in de drie volgende jaren telkens 20% tot betaling komt.

6. Inwerkingtreding

De voorgenomen samenvoeging zal naar het streven van de regering per 1 januari 2007 effectief kunnen worden. Deze datum sluit aan bij de streefdatum van de provincie en de betrokken gemeenten. Onderhavig wetsvoorstel zal uiterlijk begin september 2006 in werking moeten treden om voor de voorbereiding van de herindelingsverkiezingen voldoende tijd te hebben.

De eerstvolgende reguliere gemeenteraadsverkiezingen vinden plaats in maart 2006. Voor de samen te voegen gemeenten is het ongewenst dat deze doorgang vinden, om vervolgens na ongeveer een half jaar weer verkiezingen te hebben. Tegelijkertijd met de indiening van het onderhavige wetsvoorstel wordt dan ook in een afzonderlijk wetsvoorstel voorgesteld de zittingsduur van de betrokken raden te verlengen tot 1 januari 2007. Bij tijdige aanvaarding van het betreffende wetsvoorstel kan in 2006 worden volstaan met bovengenoemde herindelingsverkiezing.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
J. W. Remkes

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.